

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

SERAMİK VE CAM TEKNOLOJİSİ

DİK FORMLARI TAHRİRLEME

ANKARA 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	3
1. DİK FORMLARA FİLE ÇEKİMİ VE DESEN AKTARMA.....	3
1.1. Tahrirlenecek Dik Form Yüzeylerinde Aranılan Özellikler	3
1.2. Dik Formlarda File.....	6
1.2.1. Dik Formlara File Çekmede Kullanılan Araç-Gereç ve Malzemeler	7
1.2.2. Dik Formlara File Çekerken Dikkat Edilecek Noktalar	8
1.3. Dik Formlara Desen Aktarma	12
UYGULAMA FAALİYETİ	16
ÖĞRENME FAALİYETİ- 2.....	26
2. DİK FORM DESENLERİNİ TAHRİRLEME.....	26
2.1. Tahrir.....	26
2.2. Tahrirde Kullanılan Araç-Gereç ve Malzemeler.....	30
2.3. Dik Formları Tahrirleme	31
UYGULAMA FAALİYETİ	33
UYGULAMA FAALİYETİ	43
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	53
MODÜL DEĞERLENDİRME	54
CEVAP ANAHTARLARI.....	57
KAYNAKÇA.....	58

AÇIKLAMALAR

KOD	215ESB115
ALAN	Seramik ve Cam Teknolojisi
DAL/MESLEK	Çinicilik
MODÜLÜN ADI	Dik Formları Tahrirleme
MODÜLÜN TANIMI	Dik formlara uygun hazırlanmış çeşitli desenleri kullanarak, dik formlara file çekme, desenleri dik form yüzeylerine aktarma ve dik formları tahrirleme ile ilgili temel bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	25 cm'lik tabak deseni tahrirlemek modülünü almış olmak
YETERLİK	Dik formları tahrirlemek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile uygun ortam sağlandığında; dik formlara uygun hazırlanmış desenleri kullanarak, dik formların filelerini çekebilecek, desenleri tam ve eksiksiz olarak dik formlara aktarabilecek ve desenleri tekniğine uygun olarak tahrirleyebileceksiniz. Amaçlar Öğrenci, gerekli ortam sağlandığında; 1. Dik forma uygun hazırlanmış desenleri kullanarak, desendeki ölçüler doğrultusunda formun filelerini boya ile çekip, bu desenleri tekniğine uygun, tam ve eksiksiz olarak forma aktarabileceksiniz. 2. Dik form desenlerinin tahrirlerini tekniğine uygun olarak inceli kalınlı yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLAR	Bisküvi dik formlar, kömür tozu, turnet, kurşun kalem, cetvel, dik forma uygun hazırlanmış desenler, sünger, zımpara, tahrir boyası, jilet, masa, samur fırça, su kabı.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Tamamladığınız her faaliyet sonrasında uygulamasını yaptığınız her faaliyet için kendinizi değerlendireceksiniz. Modülü tamamladığınızda öğretmeniniz size ölçme araçlarını uygulayarak kazandığınız bilgi ve becerileri değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

İnsanoğlu tarih sahnesine çıktığı günden itibaren yaratıcı gücünü de ortaya koymuştur. Temel ihtiyaçların giderilmesinden sonra estetik kaygılar insanoğlunu yönlendirmeye başlamıştır. Yaratıldığı günden itibaren süs ve süslemeyi hayatının bir parçası olarak kabul eden insan, tarih içinde yol aldıkça, süslemeye daha çok para, emek ve zaman harcadı, böylece süsleme zevki bir sanat haline dönüştü.

Türk süsleme sanatlarından olan çini sanatına baktığımızda bu zevkin nasıl bir sanata dönüştüğü daha iyi anlaşılır. 'Çini' Türkçe'de genellikle yapıların içinde ve dışında duvar kaplaması olarak kullanılan, pişmiş topraktan kare, çokgen gibi çeşitli biçimlerde yapılan, yüzeyi renkli ya da desenli olup parlak ve saydam tabakayla kaplı küçük boyutlarda levhalara verilen isimdir. Ama Türkler gerek Selçuklu gerek Osmanlı dönemlerinde, çiniden kaplar, kâseler, vazolar, kandiller vb. çok çeşitli ürünler yapmışlardır. Bu nedenle çini sözcüğü bütün bu kullanım eşyasının yapıldığı bir malzeme ve işçilik bütünlüğü olarak algılanmalıdır.

Çini sanatında yüzeyleri bezenerek süslenen formlar arasında bir grubu da genel bir ifade ile dik formlar oluşturur. Bununla birlikte çini sanatında, çok çeşitli dik form biçimleri kullanılmaktadır. Bu çeşitler arasında vazolar, ibrikler, sürahiler ve küpler sadece bazılarıdır.

Çinide yüzeylerin bezenmesinde kullanılan dik formlar, tornada el ile şekillendirilir. Şekillendirme aşaması tamamlanan formlar, bisküvi pişirimi yapıldıktan sonra, dekor çalışmaları için hazır hale gelir. Formların biçim ve ölçülerine uygun desenler kullanılarak, form yüzeyleri dekorlanır.

Sizler bu modülü başarı ile tamamladığınızda dik formları dekorlamanın ilk aşamaları olan file çekimi, desen aktarma ve tahriri ile ilgili temel bilgileri öğreneceksiniz. Ayrıca bahsedilen bu konular ile ilgili çeşitli uygulamalar yapabileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 1

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığında; dik forma uygun hazırlanmış desenleri kullanarak, desendeki ölçüler doğrultusunda formun filelerini boya ile çekip, bu desenleri tekniğine uygun, tam ve eksiksiz olarak forma aktarabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- İznik klasikleri içinde, dik formlar üzerinde yer alan filelerin özelliklerini inceleyiniz. File kalınlıkları ve sayılarındaki farklılıkların nedenini araştırınız.
- Yakın çevrenizde bulunan çini atölyelerinde, dik forma desen basımı ile ilgili genel gözlem yapınız. Tabağa desen basımı ile dik formlara desen basımı arasındaki farklılıkları rapor haline getirerek sınıfa sununuz.

1. DİK FORMLARA FİLE ÇEKİMİ VE DESEN AKTARMA

1.1. Tahrirlenecek Dik Form Yüzeylerinde Aranılan Özellikler

Çini sanatında, yüzeylerin süslemesinde birbirinden farklı şekil ve biçimlere sahip çeşitli formlar kullanılmaktadır. Bunlar arasında bir grubu da dik formlar oluşturur. Dik formlar tornada el ile şekillendirildikleri için, bütün formlar yuvarlak ve simetrik bir yapıya sahiptir. Bununla birlikte çini sanatında, çok çeşitli dik form biçimleri kullanılmaktadır. Bu çeşitler arasında vazolar, ibrikler, sürahiler ve küpler sadece bazılarıdır. Resim 1. 1, Resim 1. 2 ve Resim 1. 3'te verilen çeşitli dik form örneklerini inceleyiniz.

Resim 1.1: Kapaklı sürahi formları

Resim 1.2: Farklı biçim ve ölçülerde vazo formları

Resim 1. 3: Farklı biçim ve ölçülerde küp, vazo, şamdan formları

Şekillendirme aşaması tamamlanan formlar bisküvi pişirimi yapıldıktan sonra dekor çalışmaları için hazır hale gelir. Dekor (tahrir-boya) çalışmalarına başlamadan önce formların ön kalite kontrolleri yapılarak tahrir çalışmaları için uygun olup olmadıklarına bakılır. Tahrir uygulaması yapılacak bu tür dik formlarda aranılan bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Bu özellikleri kısaca şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bisküvi formlarda şekil bozukluğu ve defo olmamalıdır.
- Bisküvi formlarda çatlak ve gizli çatlak (ince kılcal çatlak) olmamalıdır.
- Bisküvi formlar çok fazla beklemiş, tozlu ve rutubet almış olmamalıdır.
- Bisküvi formlarda yağ lekesi, boya vs. olmamalıdır.
- Form yüzeyindeki astar kazınmış veya zarar görmüş olmamalıdır.

Yukarıdaki özellikler doğrultusunda gerekli kontroller yapılarak, uygun olan formlar seçilip tahrir çalışması için hazırlanır. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 1.3. Tahrirlenecek Yüzeyde Aranılan Özellikler)

Seçilen dik formların görünen yüzeylerinin hafifçe zımparalanarak, yüzeylerine çekilen beyaz çini astarının homojen bir duruma getirilmesi gerekir. Bu aşamada çok kalın zımpara kullanılmamalı ve astarlı yüzeye zarar verilmemelidir. Zımparalama işlemi tamamlanan formların yüzeyleri nemli süngerle silinerek, oluşan ince toz tabakası uzaklaştırılmalıdır.

Resim 1. 4'te bir vazonun zımparalanarak, nemli süngerle tozunun alınmasını görüyorsunuz. Burada dikkat edilmesi gereken konu, formun görünen tüm yüzeylerinin eşit bir şekilde zımparalanarak tozlarının alınmasıdır. Özellikle vazo formlarında boynun iç kısmı ile ağız kısmı ihmal edilmemelidir.

Resim 1. 4: Vazo formunun zımparalanarak, ince tozlarının alınması

1.2. Dik Formlarda File

File; desen ve form özelliklerine uygun olarak, gerek fırça ve pergel yardımı ile gerekse düz yüzeylerin üzerine cetvel yardımı ile çekilen ince çizgilere verilen isimdir. Aynı zamanda çini desenlerinde, desen birimlerini birbirinden ayıran sınır çizgisidir. Dik formların fileleri turnet üzerinde fırça yardımı ile çekilir.

Dik formların üzerine çekilecek filelerin yerleri ve sayıları, form üzerine uygulanacak desenin ölçülerine (kenar suyu ölçüleri, birim şablon ölçüleri) bağlıdır. Bununla birlikte, fileler desende genellikle;

- Kenar suyu ile ana desenin ayrımında
- Desenlerin bitim yerlerinde kullanılır.

Genel bir kural oluşturmamakla birlikte, kenar suyu ile ana desen arasına çekilen file çoğunlukla birbirine paralel iki çizgiden oluşur. Birbirine paralel iki çizgiden oluşan filelerde, çizgilerin birbirine olan mesafesi önemlidir. İki file arasındaki ölçü, file çekilen formun büyüklüğü ve kullanılacak desenin özelliklerine uygun olarak 3 ile 5 mm arasında olmalıdır. Zemin boyamanın yapıldığı çalışmalarda kenar suyu ile ana desen arasındaki file boşluğu net bir şekilde görülmelidir. Desen bitim yerlerine çekilen file genellikle tek çizgiden oluşur. Form üzerine file çekme işlemi, genellikle desenin form üzerine aktarılmasından önce yapılır. Resim 1. 5'te fileleri çekilmiş çeşitli dik form örneklerini görebilirsiniz. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 2. FILE)

Resim 1. 5: Fileleri çekilmiş çeşitli dik form örnekleri

1.2.1. Dik Formlara File Çekmede Kullanılan Araç-Gereç ve Malzemeler

- **Turnet**

Ağır ve dengeli bir kaidenin üzerine dikey konumda yerleştirilmiş bir mil üzerinde, boşluksuz serbest dönen bir tabladan oluşmaktadır. Dik formlara file çekme işlemi turnet üzerinde yapılır. Dik formlar turnetin merkezine oturtularak, turnet bir elle kendi ekseni etrafında döndürülür. Bu arada diğer elle, kendi ekseni etrafında dönen ve file yerleri tespit edilen dik forma, fileleri çekilir. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 2. 1 File Çekerken Dikkat Edilecek Noktalar)

➤ **Fırça**

Dik formlara file çekme işleminde genellikle özel olarak hazırlanmış kıl fırçalar kullanılır.Bu fırçalar; eşeğin iki kulağı arasında kalan yele kıllarından yapılmaktadır.Bu tür fırçalarda, boyayı depolayan hazne ve çizme işlemini gerçekleştiren kalem kısmı bulunmaktadır.Doğal olmayan sentetik fırçalar boyayı bünyelerinde istenilen şekilde tutamadıklarından dolayı tercih edilmezler.

➤ **Boya**

File çekiminde özel olarak hazırlanmış tahrir boya ları kullanılır. File çekiminde en fazla tercih edilen ve kullanılan renkler siyah ve kobalt mavisidir.Desen özelliklerine uygun olarak farklı renklerde tahrir boya ları kullanılabilir.File çekimine başlamadan boya kıvamı ayarlanmalıdır.

1.2.2. Dik Formlara File Çekerken Dikkat Edilecek Noktalar

Dik formlara file çekmeden önce file yerlerinin ve sayılarının belirlenmiş olması gerekir.Form üzerine uygulanacak desenin özelliklerine ve ölçülerine bağlı olarak file yerleri tespit edilmelidir.Dik forma uygun hazırlanmış desen şablonları, birimler üzerine yerleştirilerek filelerin yerleri belirlenir.

Dik formlara file çekme işle mi turnet üzerinde, özel olarak hazırlanmış kıl fırçalar yardımı ile yapılır. Tahrir boyası ile file çekmeden önce kurşun kalem ile file çekilmeli ve filelerin yerleri netleştirilmelidir. Turnet kullanırken dikkat edilmesi gereken en önemli konu; formu turnetin tam merkezine oturtmaktır.Form, merkez dışına kayarsa çekilen file çizgilerinde bütünlük sağlanamaz. Dik formların üzerine file çekilirken fırça tutan elin altında mutlaka bir destek bulunmalı, bu şekilde el sabitlenerek oynaması engellenmelidir. Bu arada diğer el ile turnet döndürülmelidir.Kullanılacak boyanın kıvamı iyi ayarlanmalıdır.Fırça üzerine yeteri kadar boya depolanarak mümkün olduğu kadar tek seferde file çekilmelidir.Boya ile file çekiminde herhangi bir hata yapılırsa, hatalı kısımlar jilette temizlenmeli, gerekirse yeniden file çekimi yapılmalıdır. Dik formlara uygulanan desenin özelliğine uygun olarak, file çekme işle mi, çoğunlukla tahrir çalışmalarından önce yapılır. Resim 1.6'da verilen örnekte, tahrir çalışmasına başlaman önce boya ile yapılan file çekme işlemlerini inceleyiniz.Resim 1.6'daki birinci fotoğrafta file çekmeye başlamadan önce elin kavanoza desteklenerek sabitlendiğini, diğer fotoğraflarda ise desen özelliğine uygun olarak kenar suyu ile ana desen arasına çekilen fileleri görüyorsunuz.

Resim 1. 6: Elin sabitlenerek kenar suyu filelerinin çekimi

Resim 1. 7’de verilen birinci fotoğrafta dik formun alt kısmında, desen bitim yerinde bulunan filenin çekimini, ikinci fotoğrafta ise formun ağız kısmında yer alan filenin çekimini görüyorsunuz. Örnek fotoğrafta da gördüğümüz gibi, karın ve boyun kısımlarından oluşan formlarda, boyunda yer alan filelerin çekimi genellikle form ters çevrilerek yapılır. Bu tür formlarda, öncelikle formun karın kısmı ve alt kısmında bulunan filelerin çekimi yapılır. Daha sonra form turnetin üzerinde ters çevrilerek ağızının üzerine oturtulur ve merkeze getirilir. Desen özelliğine bağlı olarak formun boyun ve ağız kısmında yer alan filelerin çekimi yapılır.

Resim 1. 7: Formun alt ve ağız kısmına file çekimi

Dik form üzerine file çekme aşamalarını kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:

- Araç-gereç ve malzemeleri hazırlamak
- Uygulanacak desenin özelliklerine ve ölçülerine uygun, file yerlerini ve sayılarını belirlemek
- Turnet üzerinde, kurşun kalem ile tespit edilen yerlerden fileleri çekmek
- Turnet üzerinde tahrir boyası ile fileleri çekmek
- Hataları rötuşlamak

Desenlerin aralarına düz boyamaların yapıldığı çalışmalarda file çekme işi sona bırakılır. Resim 1. 8’de verilen örnekte bu tür yapılan çalışmaların aşamaları fotoğraflarla kısaca verilmiştir. Verilen örnek fotoğrafları inceleyiniz.

Örneklere de görüldüğü gibi, öncelikle desen özelliğine bağlı olarak file yerleri kurşun kalem ile çizilerek belirlenmiş, tahrir ve boya çalışmalarından sonra file çekme işlemleri yapılmıştır.

Resim 1. 8: Tahrir ve boya aşamalarından sonra, file çekme işleminin uygulanışı

1.3. Dik Formlara Desen Aktarma

Dik formların üzerine desen aktarma aşaması başarılı bir tahrir çalışması yapabilmek için çok önemlidir. Dik formlar, şekil itibari ile yuvarlak ve simetrik bir yapıya sahiptir. Ayrıca form yapıları karın kısmı, boyun kısmı gibi farklı bölümlerden oluşur. Bu nedenlerden ötürü desen basma işlemi diğer formlara göre daha zordur ve daha fazla dikkat gerektirir.

Daha önce öğrendiğiniz gibi desen aktarma işinde, yanmış odun kömürünün tozu kullanılır. Desen aktarma işleminde kullanılacak kömür tozunun tekniğine uygun olarak hazırlanması gerekir. İstenilen niteliklerde olmayan kömür tozu çeşitli problemlere sebep olur. Bu nedenle istenilen standartlarda ezilen kömür tozu elenerek, bir tülbent arasına tampon yapacak şekilde boğçalanmalıdır.

Dik formlar silindirik yapıları nedeni ile tek seferde desen basmaya uygun değildir. Bu nedenle dik formlara uygun desenler hazırlanmalıdır. Desen hazırlanırken öncelikle dik form, çeşitli birimlere ayrılır. Desen uygulanacak bu birimlerde kendi içinde kısımlara ayrılarak şablonları çıkartılır. Bu şekilde dik forma uygun çıkarılmış şablonlara desen hazırlanmalı ve tekniğine uygun delinmelidir. Desenlerin genel kontrolü yapıldıktan sonra formlara basılarak kullanılmalıdır.

Dik form üzerine desen aktarma aşamalarını kısaca şu şekilde sıralayabiliriz:

- Araç-gereç ve malzemeleri hazırlamak
- Birimler üzerinde, desen basılacak kısımları kurşun kalemle belirlemek

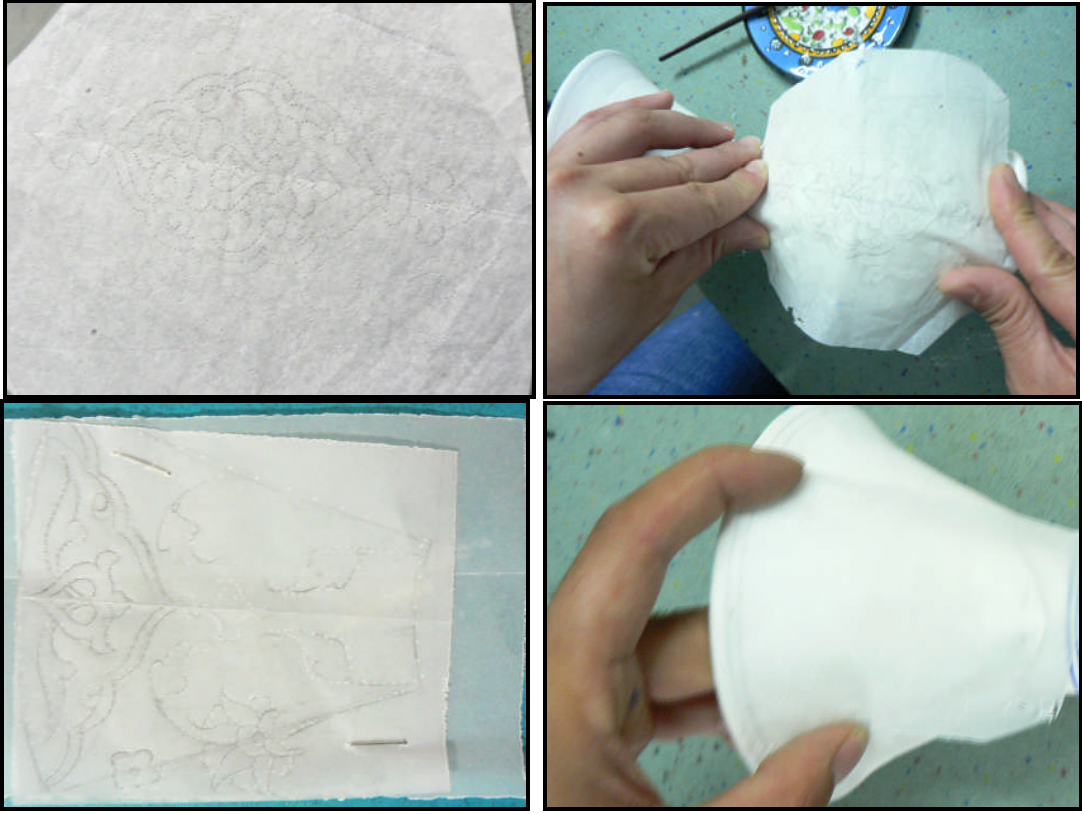
Farklı birimler üzerinde kullanılan desenlerin, birbirleri ile doğru ilişkilendirilmeleri için bu aşama önemlidir. Resim 1. 9'da basılacak desenin özelliğine uygun olarak, kısımlara ayrılışını görüyorsunuz.

Resim 1. 9: Birimler üzerinde desen basılacak kısımların belirlenmesi

- Desen şablonlarını birimler üzerine yerleştirilerek genel kontrollerini yapmak

Daha önce belirtildiği gibi dik formlarda, forma uygun özel çıkarılmış şablon desenleri kullanılmalıdır. Desen basılacak birim üzerindeki tüm kısımlara, sırasıyla kullanılacak olan şablon desen yerleştirilerek kontrol edilmelidir. Özellikle desenlerin kopmadan, birbirini takip ettiği ulama desenlerde, bağlanma noktalarından birleşip birleşmediklerine bakılmalıdır. Resim 1. 10'da birimler üzerine basılacak olan şablon desenler ile bu desenlerin birimler üzerindeki kontrollerini görüyorsunuz.

Resim 1.10: Birimler üzerine basılacak olan şablon desenler ile birimler üzerindeki kontrolleri

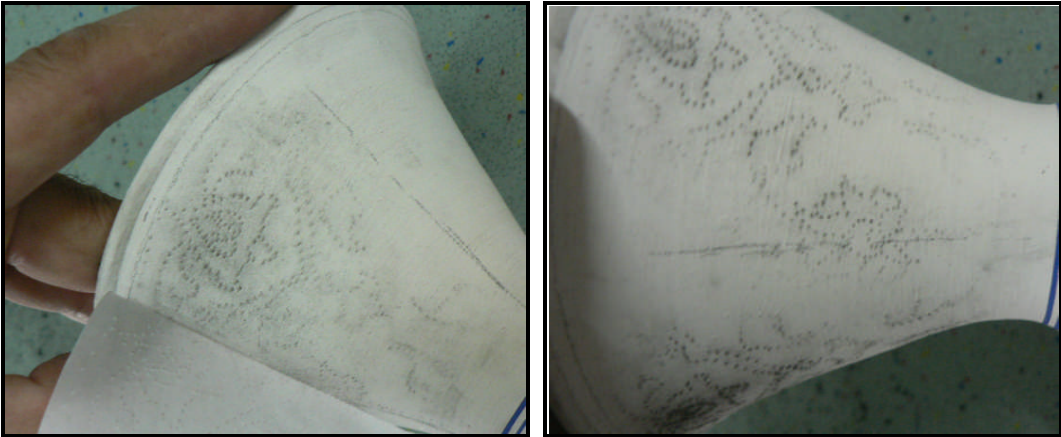
- Şablonlar üzerine çıkarılmış desenleri, dik mamul üzerindeki birimlere, sırasıyla kaydırarak basmak

Desen basma işlemine öncelikle ana gövde üzerinde yer alan birim veya birimlerden (desen özelliğine uygun) başlanır. Birim üzerinde yer alan ilk kısma şablon desen yerleştirilerek, desenin merkezinden kenarlarına doğru, kömür tozu ile basılır. Şablon desen kaldırılarak yapılan baskı kontrol edilir. Daha sonra aynı birim üzerinde yer alan diğer kısımlara da sırasıyla desen basılır ve her baskı sonrası kontrol edilir.

Resim 1.11’de vazonun ana gövdesi üzerinde yer alan birimine desen basımını görüyorsunuz. Form üzerinde bulunan diğer birimlere de yukarıda anlatıldığı gibi şablon desenler kaydırılarak, sırası ile desen basılır. Resim 1. 12’de vazonun boyun kısmında yer alan birimine desen basımını görüyorsunuz.

Resim 1. 11: Vazonun ana gövdesi üzerinde yer alan birimine desen basımı

Resim 1. 12: Vazonun boyun kısmında yer alan birimine desen basımı

Dik formlarda kullanılan ulama desenler yan yana geldiklerinde sürekli bir desen oluşturacak şekilde tasarlanır. Bu da desenin iki yanından, tekrarlanabilecek şekilde, yarım motiflerin kenarlara oturtulması ile sağlanır. Bu nedenle ulama desenlerin, bağlanma noktalarından yan yana çıkışacak şekilde basılması gerekir. Aksi halde desendeki bütünlük bozulur. Hatalı basım yapıldıysa veya desenler basılırken kaydırıldıysa silinerek yeniden basılmalıdır. Resim 1. 13'te ulama desenin bağlanma noktalarını görüyorsunuz.

Resim 1. 13: Ulama desenin bağlanma noktaları

- Dik form üzerine basılan desenlerin genel kontrolünü yapmak
- Form üzerindeki fazla kömür tozunu üfleyerek uzaklaştırmak

UYGULAMA FAALİYETİ

20 cm yüksekliğinde karpuz vazoya file çekimi ve desen basımı

Gerekli Araç ve Gereçler

- 20 cm yüksekliğinde karpuz vazo
- Zımpara
- Sünger
- Turnet
- Cetvel
- Kalem
- Karpuz vazoya uygun hazırlanmış desenler
- Tahrir boyası
- Fırça
- Kömür tozu
- Jilet

İşlem Basamakları

- 20 cm' lik karpuz vazoyu alınız.
- Bisküvi vazonun gerekli kontrollerini yapınız.
- File yerlerini ve sayılarını belirlemek için gerekli olan araç ve gereçleri hazırlayınız.

- Tahrir boyası ile file çekmek için gerekli olan araç ve gereçleri hazırlayınız.
- Form yüzeyini düzeltmek için zımpara ve nemli sünger hazırlayınız.

- Vazonun karın kısmını zımparalayınız.
- Zımparayı kontrollü kullanmaya özen gösteriniz. Gereğinden fazla zımparalayarak astarın yok olmasına meydan vermeyiniz.

- Vazonun boyun kısmını zımparalayınız.
- Boyun kısmının iç yüzeyini zımparalamayı unutmayınız.

- Tüm yüzeyin tozunu nemli bir süngerle siliniz.
- Form üzerine uygulanacak desenin ölçülerine bağlı olarak file yerlerini tespit ediniz.

- Vazoyu turnetin üzerine koyarak, merkeze getiriniz.
- Form, merkez dışına kayarsa çekilen file çizgilerinde bütünlüğün sağlanamayacağını unutmayınız.
- Daha önce tespit ettiğiniz yerlerden, kurşun kalem ile fileleri çekip yerlerini netleştiriniz. Kalem tutan elinizi sabitlemeyi unutmayınız.
- Tahrir boyasının kıvamını ayarlayarak, fırçanıza yeteri kadar boya alınız.
- File çekecek elinizi sabitleyerek, boya ile file çekme işlemine başlayınız. Diğer elinizle turneti döndürünüz.
- Öncelikle formun karın kısmında bulunan filelerin çekimini yapınız.

- Formun alt kısmında, desen bitim yerinde bulunan filenin çekimini yapınız.
- Çektiğiniz filelerin genel kontrolünü yapınız.

- Vazoyu turnetin üzerinden kaldırarak, ağzının üzerine tekrar oturtunuz.
- Formu turnetin merkezinde sabitleyiniz.
- Desen özelliğine bağlı olarak, formun boyun ve ağız kısmında yer alan filelerini, boya ile çekiniz.
- File çeken elinizi sabitlemeyi unutmayınız.
- Çektiğiniz filelerin genel kontrolünü yapınız.

	➤ Desen basmak için gerekli olan kömür tozunu hazırlayınız.➤ Kömür tozunun istenilen standartlarda olmasına dikkat ediniz.➤ Karpuz vazonun ölçülerine uygun hazırlanmış desen şablonlarını, desen basımı için hazırlayınız.➤ Birimler üzerinde, desen basılacak kısımları belirleyiniz.
	➤ Vazonun karın kısmına denk gelen birimi üzerinde, desen şablonunu yerleştirerek genel kontrolünü yapınız.
	➤ Desenin özelliğine uygun olarak, tercihen merkezinden veya başlangıç yerinden başlayarak, kömür tozu ile deseni basınız.

	➤ Yaptığınız baskıyı kontrol ediniz. ➤ Aynı birim üzerinde yer alan diğer kısımlara da sırasıyla şablon deseni kaydırarak basınız. ➤ Şablon deseni kaydırarak yaptığınız her baskı sonrasında kontrol ediniz. Hatalı basım yaptıysanız basım işlemi tekrarlayınız. ➤ Özellikle ulama desenlerde, motifleri birbirine bağlayan noktaların, yan yana çakışacak şekilde basılması gerektiğini unutmayınız.
	➤ Vazonun boyun kısmına denk gelen birimi üzerinde, desen şablonunu yerleştirerek genel kontrolünü yapınız. ➤ Desenin özelliğine uygun olarak, tercihen başlangıç yerinden veya merkezinden başlayarak, kömür tozu ile deseni basınız.
	➤ Yaptığınız baskıyı kontrol ediniz. ➤ Aynı birim üzerinde yer alan diğer kısımlara da sırasıyla şablon deseni kaydırarak basınız. ➤ Şablon deseni kaydırarak yaptığınız her baskı sonrasında kontrol ediniz. ➤ Özellikle ulama desenlerde, motifleri birbirine bağlayan noktaların, yan yana çakışacak şekilde basılması gerektiğini unutmayınız.

	➤ Kenar suyu desen şablonunu, form yüzeyine yerleştirerek gerekli kontrolleri yapınız.
	➤ Kenar suyu deseninin ilk kısmını basınız.➤ Aynı birim üzerinde bulunan diğer kısımlara da kenar suyu şablon desenini kaydırarak basınız.
	➤ Şablon deseni kaydırarak yaptığınız her baskı sonrasında kontrol ediniz.

- Karpuz vazonun tüm birimlerinde desen basma işlemini tamamlayarak genel kontrolünü yapınız.
- Yüzey üzerinde bulunan fazla kömür tozunu üfleyerek uzaklaştırınız.
- Farklı ölçü ve biçimlere uygun hazırlanmış dik form desenlerinin filelerini çekerek desen aktarma işlemlerini tekniğine uygun olarak yapınız.

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda; farklı bir ölçü ve biçime uygun hazırlanmış dik forma ait desenlerin filelerini çekerek, desen aktarma işlemlerini tekniğine uygun olarak yapınız. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

(Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.)

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Gerekli ortamı hazırladınız mı?		
Dik formu alarak gerekli kontrolleri yaptınız mı?		
Dik formun zımparalama işlemini tekniğine uygun olarak yaptınız mı?		
Dik formun ince tozlarını süngerle sildiniz mi?		
Forma uygun hazırlanmış şablon desenlerini aldınız mı?		
Desenin özelliklerine ve ölçülerine bağlı olarak file yerleri ile sayılarını tespit ettiniz mi?		
Dik formu turnete yerleştirerek merkeze getirdiniz mi?		
Turnet üzerinde tespit ettiğiniz yerlerden kurşun kalem ile fileleri çektiniz mi?		
File çekecek elinizi sabitleyerek, diğer elinizle turneti yavaşça döndürdünüz mü?		
Boya kıvamını ayarladınız mı?		
Turnet üzerinde tahrir boyası ile fileleri çektiniz mi?		
File çekme kurallarına uydunuz mu?		
Gerekli kontrol ve düzeltmeleri yaptınız mı?		
Kömür tozunu tekniğine uygun olarak hazırladınız mı?		
Birimler üzerinde, desen basılacak kısımları kurşun kalemle belirlediniz mi?		
Desen şablonlarını birimler üzerine yerleştirerek genel kontrollerini yaptınız mı?		
Şablonlar üzerine çıkarılmış desenleri, dik mamul üzerindeki birimlere, sırasıyla kaydırarak bastınız mı?		
Şablon deseni kaydırarak yaptığınız her baskı sonrasında kontrol ettiniz mi?		

Dik formun tüm birimlerinde desen basma işlemini tamamlayarak genel kontrolünü yaptınız mı?		
Form üzerindeki fazla kömür tozunu üfleyerek uzaklaştırdınız mı?		
Son kontrolleri yaptınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı evet ise bir sonraki faaliyete geçiniz

ÖĞRENME FAALİYETİ- 2

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığında; dik form desenlerinin tahrirlerini tekniğine uygun olarak inceli kalınlı yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Basit bir desen üzerinde eski ve yeni samur fırça kullanarak tahrir çalışması yapınız. İki ayrı fırça ile yaptığınız çalışmayı kıyaslayarak değerlendiriniz.
- Başarılı bir tahrir çalışması yapabilmek için nelere dikkat edilmelidir? Sebep-sonuç ilişkisi kurarak kısa bir rapor hazırlayınız.

2. DİK FORM DESENLERİNİ TAHRİRLEME

2.1. Tahrir

Boya veya altınla işlenen çeşitli süsleme şekillerine, daha koyu bir renkle ve ince olarak çizilen çevre çizgilerine ‘‘Tahrir’’ denir. Çini sanatında dekor uygulamalarının ilk aşamasını tahrir çalışmaları oluşturur.(Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 3. TAHRİR) Sır altı tekniği ile dekorlanacak form yüzeylerine desen aktarıldıktan sonra, deseni oluşturan motiflerin çevre çizgilerinin, koyu renkte tahrir boyası ve fırça yardımıyla çizilmesiyle yapılır. Resim 2. 1’de desen basılmış formun tahrirlenmesini görüyorsunuz. Tahrir çalışmalarını yapan kimseye tahrirci denir.

Resim 2. 1: Desen basılmış formun tahrirlenmesi

Klasik desenler dışında, serbest desenlerin kullanıldığı bezemelerde, desen basmadan yapılan tahrir çalışmaları da bulunmaktadır. Bu tür tahrir çalışmalarında, çeşitli motiflerin, formun yapısına uygun olarak belli bir düzen içerisinde yerleştirildikleri görülmektedir. Özellikle Kütahya'da bulunan bazı çini atölyelerinde bu tür çalışmalar gelen siparişler doğrultusunda sıklıkla yapılmaktadır. Bu tür tahrir çalışmalarını işinde uzmanlaşmış kişiler yapabilir. Resim 2. 2'de bir dik form üzerine desen basılmadan yapılan tahrir çalışmasını görüyorsunuz. Verilen örnekte lale motifinin belli bir düzen içinde, yan yana çizildiği görülmektedir. Resim 2.3'te gene desen basılmadan tahrirlenmiş bir vazo örneği görülmektedir.

Çeşitli motifler kullanarak, kompozisyon kurallarına göre çizilmiş (klasik) desenlerin bu şekilde forma basılmadan tahrirlenmesi imkânsızdır.

Resim 2. 2: Desen basılmadan yapılan tahrir çalışması

Resim 2. 3: Desen basılmadan tahrirlenmiş vazo

Çini bezemeler incelendiğinde tahrir rengi olarak en fazla siyah rengin tercih edildiği görülür. Siyahtan sonra mavi ve kobalt ile yapılan tahrir uygulamaları çoğunluktadır. Fakat farklı renkler de kullanılabilir. Bu renkler tahrir uygulaması yapılacak desenin özelliğine uygun olarak tek başlarına kullanıldığı gibi aynı form üzerinde farklı tahrir renkleri de bir arada kullanılabilir. Resim 2. 4'te siyah ve mavi renkler kullanılarak tahrirlenmiş iki vazo örneği verilmiştir.

Resim 2. 4: Siyah ve mavi renkler ile tahrirlenmiş vazolar

Resim 2. 5'te ise aynı form üzerinde siyah ve mavi renklerin kullanıldığı bir tahrir uygulama örneği verilmiştir.

Resim 2. 5: Siyah ve mavi renk ile yapılmış tahrir çalışması

Bunlardan farklı olarak motiflerin tahrirlenmesinde, iki farklı rengin yan yana, birleşik halde kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır. Özellikle açık kobalt mavisiyle boyalı motiflerin, ince-siyah konturunun yanına, daha kalın ve koyu bir kobalt mavisiyle kontur yapılabilir. Bu motiflerin çoğunlukla taranarak, yine koyu kobalt mavisiyle küçük noktalamalarla süslediği görülür. Tahrir çizgileri genellikle ince çizilir. Kalın konturlara (çizgilere) daha çok zemini boyalı alanlarda özellikle de bordürlerde rastlamaktayız. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 3. TAHRİR)

2.2. Tahrirde Kullanılan Araç-Gereç ve Malzemeler

➤ Tahrir Boyası

Turkuaz ve göz taşından imal edilen yeşil ve sarı boya renklerinin dışında diğer boyalar tahrir (kontur) boyası olarak hazırlanabilirler. Hazırlama işlemi boyanın rengine göre yapılır. Eğer kobalt boyadan tahrir boyası yapmak istiyorsak % 20- 40 oranında kil ilave etmemiz gerekir. Ayrıca yine aynı oranlarda (% 20- 40) işletme çamuru hazırlanan mavi (kobalt mavisi) boya içerisine ilave edilir. Kırmızı boya içine çok az miktarda gliserin katılmak suretiyle tahrir amaçlı kullanılabilir.

Yine hazırlanmış siyah boya terkininin içine % 20 – % 40 oranında kil (maya) ve aynı oranlarda işletme çamuru ilave edilerek siyah tahrir boyası elde edilebilir. Eğer boya içerisindeki kil miktarı fazla ise tahrir işlemi yapıldıktan sonra kavlamalar meydana gelir. Normalden daha az katılmış ise tahrir işleminden sonra boyalar çabuk dağılır ve sırandıktan sonra akma ihtimali daha fazladır. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 2.2.5. Tahrir Boyası)

Rengi ne olursa olsun kullanılacak olan tahrir boyasında aranılan bazı ortak özellikler vardır. Bunlardan en önemlisi boyanın uygulama kıvamını ayarlamaktır. Kullanılacak boyanın kıvamının ayran ile boza kıvamı arasında olmasına dikkat edilmelidir. Eğer boya kıvamı çok koyu olursa fırça form üzerinde yürümez ve istenilen kalitede çizgi çekilemez. Boya sulu olursa yüzey üzerinde dağılarak çirkin bir görüntü oluşturur. Diğer önemli bir noktada kullanılacak boyanın iyi muhafaza edilmesidir. Boyayı koyduğumuz kap çok sıkı kapatılmalı, boya kurumaya terk edilmemelidir. şayet uzun süre kullanılmayacak ise su ilave edilip, ağzı kapalı tutulmalıdır. Kuruyan bir boyanın içerisine su katıp kullanıldığında ne kadar karıştırılrsa da katkı maddeleri tam olarak çözülmez; bu nedenle boya havanda, bir süre ezilmelidir. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 3. 1. Tahrir Boyasında Aranılan zellikler)

➤ **Tahrir Fırçası**

Tahrir çalışmalarında samur fırça kullanılmalıdır. Sentetik olan fırçalar, boyayı istenilen şekilde bünyelerinde tutamaz. Bu nedenle tercih edilmez. Samur fırçaların ucu hassas ve sivri olmalıdır. Yıpranmış ve ucu bozulmuş fırçalarda kullanılmamalıdır. Fırçaları uzun süre, bozulmadan kullanabilmek için kesinlikle suda bırakmamak gerekir. Gene tahrir çalışmaları bitince fırçanın ucu, temiz suda yıkanarak plastikten koruması takılmalıdır.

Tahrir çalışmalarında genellikle üç ve dört numaralı fırçalar kullanılır. Daha ince fırçalar depoladıkları boyayı çabuk bitirdikleri için, daha kalın fırçalar ise daha kalın çizgi çektikleri için çok fazla tercih edilmez.

Samur fırça kullanılırken boya düz bir yüzey üzerine alınarak ayarlandıktan sonra kullanılır. Fırça tutan elin serçe parmağı yüzeyden destek almalı ve diğer parmaklar dekorlanan yüzeye değmemelidir. Fırça dik tutulmalıdır. Fırça kıllarının en u ve sivri noktası ile çizim yapılmalıdır. (Hatırlatma, Tabak Tahrirleme 1 modülü, 3.3.Fırça Kullanma Tekniği)

2.3. Dik Formları Tahrirleme

Dik formlar şekilleri itibariyle tahrirlemesi zor olan formlardır. Bu nedenle bazı hususlara daha fazla dikkat edilmelidir.

Çalışmaların her aşamasında temiz ve düzenli çalışmaya zen gösterilmelidir. Basılan desenlerin sürtünüp silinmemesine gayret edilmelidir. Çok büyük formlarda gerekiyorsa desen basma ve tahrir çalışmaları birim birim yapılmalıdır. Yani bir birim üzerinde yer alan desenler basılıp tahrirlendikten sonra diğer bir birime geçilmelidir.

Dik formaların tahririne, tercihen formun dip kısmında bulunan birimden başlanmalıdır. Bir birim üzerinde bulunan desenlerin tümü tahrirlendikten sonra bir üstteki birime geçilmelidir. Dipten başlayan çalışma formun yapısına uygun olarak boyun ve ağız kısmında bitirilmelidir. Bu şekilde kontrollü bir çalışma sürdürülmelidir.

Özellikle ulama desenlerin tahrirlemesine özen gösterilmelidir. Birbirlerine ulanarak bütünleşen yarım motiflerin tahririnde daha titiz davranılmalı ve desendeki bütünlük korunmalıdır.

İstenmeyen ve hatalı çizimler form yüzeyine zarar vermeden jiletle temizlenmelidir. Tahriri biten formların genel kontrolü yapıldıktan sonra boyama aşamasına geçilmelidir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Fileleri Çekilmiş ve Desen Basılmış 20 cm Yüksekliğindeki Karpuz Vazoyu Tahrirleme

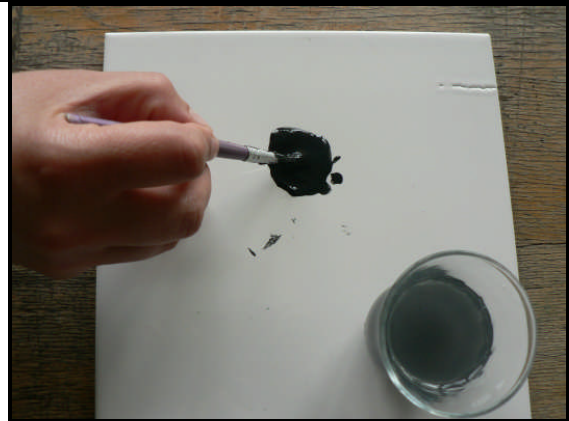
Gerekli Araç ve Gereçler

- Desen basılmış 20 cm yüksekliğinde karpuz vazo
- Siyah tahrir boyası
- Fırça, Jilet
- Düz palet, su

İşlem Basamakları

- Çalışma ortamını hazırlayınız.
- İş önlüğünüzü giyiniz.
- Düz palet üzerine yeteri kadar tahrir boyası alınız.

- Tahrir boyasının kıvamını hazırlayınız.

- Tahrir çalışmalarına formun dip kısmında bulunan birimden başlayınız.

- Desenin özelliğine uygun olarak (desenin merkezinden veya motiflerin çıkış noktasından) tahrir çizimine devam ediniz.

- Fırçayı tekniğine uygun kullanarak inceli kalınlı

çizgiler çekiniz.

- Sadece serçe parmağınızla destek alınız.
- Basılan desenin silinmemesine özen gösteriniz.

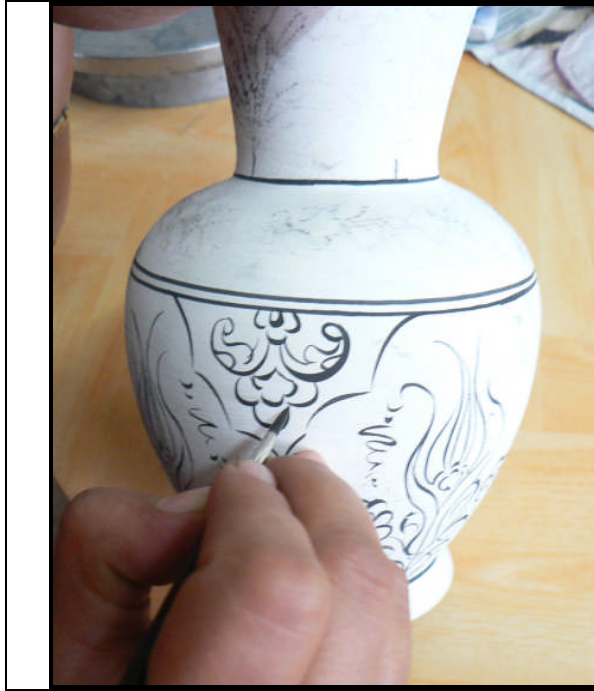
- Aynı birim üzerinde yer alan desen kısımlarını tahrirmeye devam ediniz.

- Çizimlerinize kontrollü bir şekilde devam ediniz. Hatalı çizimlerinizi kazıyarak, yeniden çiziniz.
- Aynı birim üzerinde yer alan, desenin diğer kısımlarını tahrirlemeye devam ediniz.

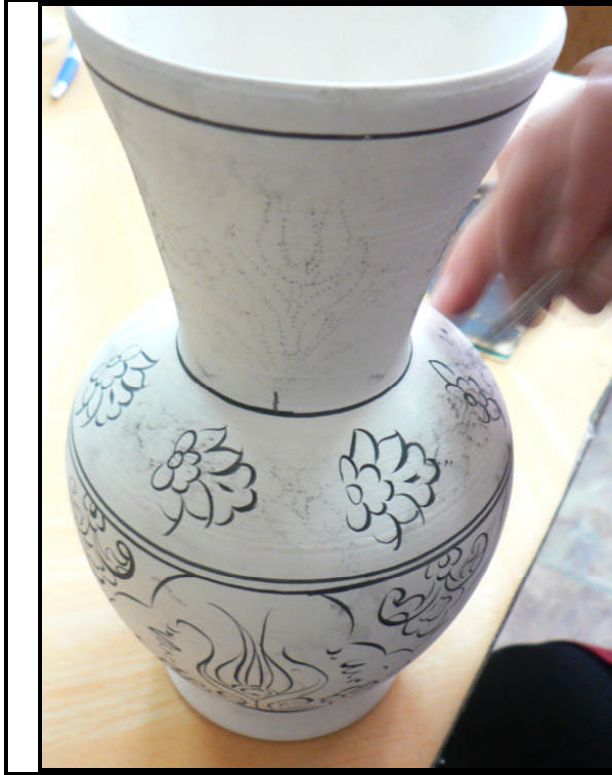
- Aynı birim üzerinde bulunan kısımları tahrirlemeye devam ediniz.
- Çalışmalarınızda tertipli ve düzenli olmaya özen gösteriniz.

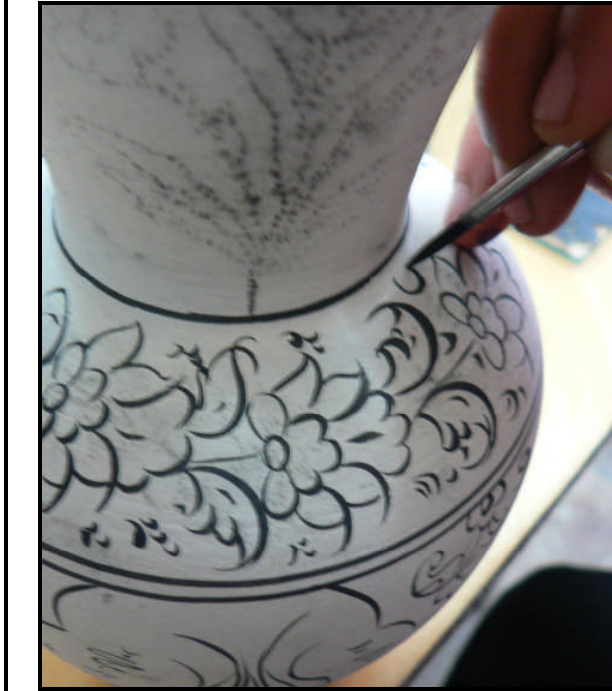
- Aynı birim üzerinde yer alan desenin tüm kısımlarını tahrirleyerek, genel kontrolünü yapınız.

- Bir üstte bulunan birimin tahririne başlayınız.

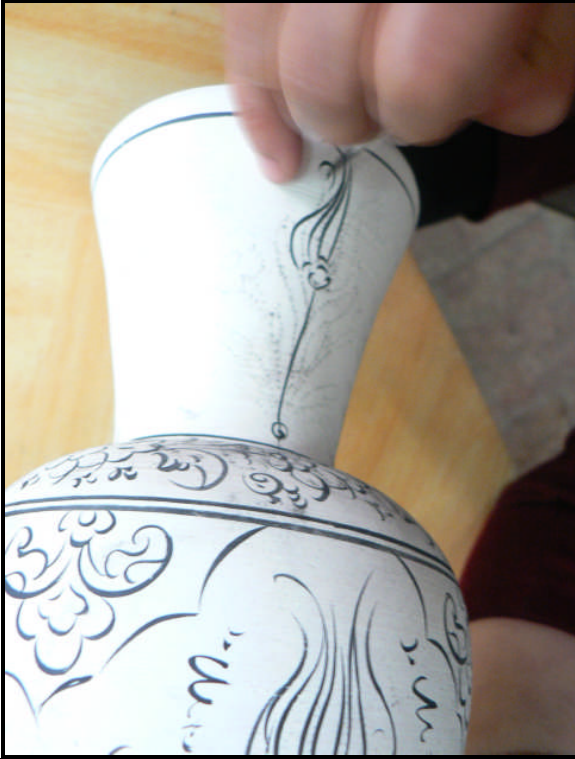
- Desen özelliğine uygun olarak tahrirmeye devam ediniz.

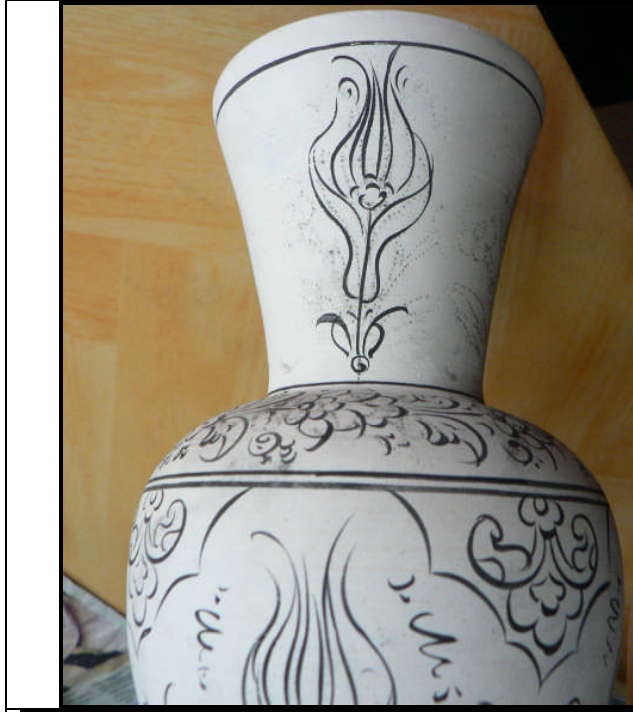
- Desen özelliğine uygun olarak tahrirmeye devam ediniz.

- Başladığımız birim üzerinde yer alan desenin tüm kısımlarını tahrirleyerek genel kontrolünü yapınız.

- Formun şekline ve kullandığınız desenin özelliğine bağlı olarak bir üstte bulunan birimin tahririne başlayınız.

- Desenin özelliğine uygun olarak (desenin merkezinden veya motiflerin çıkış noktasından) tahrir çizimine devam ediniz

- Aynı birim üzerinde yer alan, desenin diğer kısımlarını tahrirlemeye devam ediniz.

- Aynı birim üzerinde yer alan diğer kısımları tahrirlemeye devam ediniz.

- Aynı birim üzerinde yer alan desenin tüm kısımlarını tahrirleyerek genel kontrolünü yapınız.

- Tahrir çalışması tamamlanan dik formun (karpuz vazonun) genel kontrolünü yaparak, varsa hatalarınızı düzeltiniz.
- Boya aşamasına kadar formu zarar görmeyecek, uygun bir yere kaldırınız.

UYGULAMA FAALİYETİ

Fileleri Çekilmiş ve Ulama Desen Basılmış 20 cm Yüksekliğindeki Karpuz Vazoyu, Farklı Renkte Boya ile Tahrirleme

Gerekli Araç ve Gereçler

- Desen basılmış 20 cm yüksekliğinde karpuz vazo
- Mavi tahrir boyası
- Fırça, jilet
- Düz palet, su

İşlem Basamakları

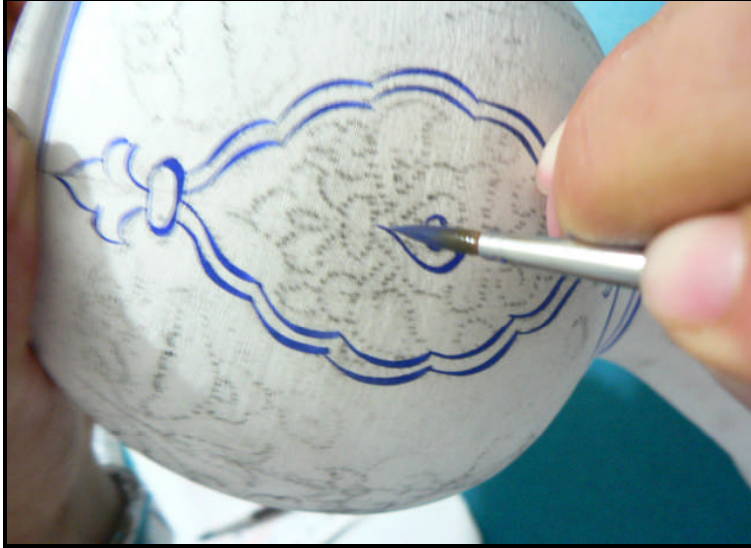
- Çalışma ortamını hazırlayınız.
- İş önlüğünüzü giyiniz.
- Düz palet üzerine yeteri kadar tahrir boyası alınız.
- Boyanızın kıvamını ayarlayınız.

- Tahrir çalışmalarına formun dip kısmında bulunan birimden başlayınız.
- Desenin özelliğine uygun olarak (desenin merkezinden veya motiflerin çıkış noktasından) tahrir çizimine devam ediniz.

- Fırçayı tekniğine uygun kullanarak inceli, kalınlı çizgiler çekiniz.
- Sadece serçe parmağınızla destek alınız.
- Basılan desenin silinmemesine özen gösteriniz

- Çizimlerinize kontrollü bir şekilde devam ediniz. Hatalı çizimlerinizi kazıyarak, yeniden çiziniz.

➤ Aynı birim üzerinde yer alan desen kısımlarını tahrirlemeye devam ediniz

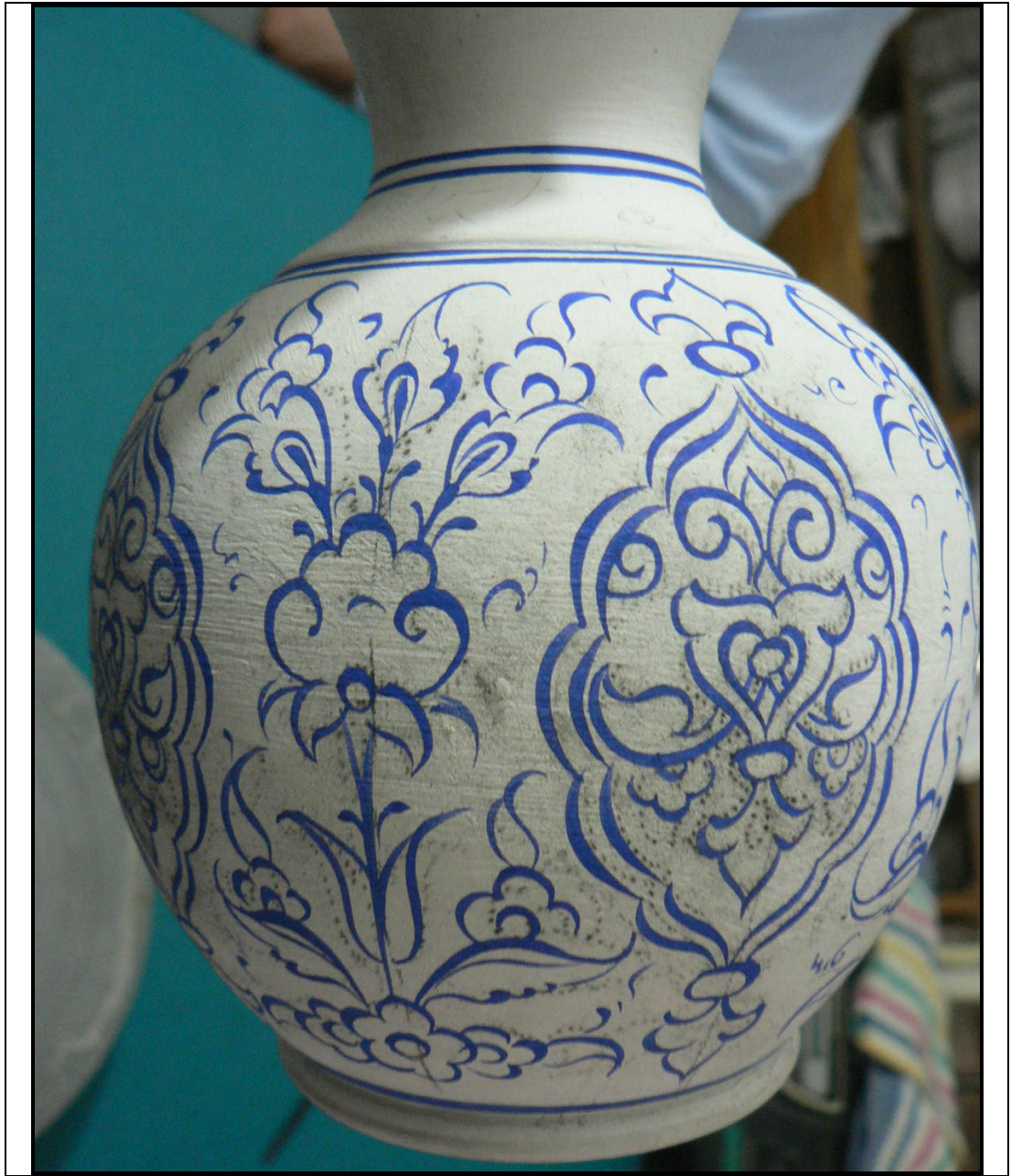
➤ Aynı birim üzerinde bulunan kısımları tahrirlemeye devam ediniz.

- Birbirlerine ulanarak bütünleşen yarım motiflerin tahririnde daha fazla titiz davranarak desendeki bütünlüğü koruyunuz.

- Aynı birim üzerinde yer alan desenin tüm kısımlarını tahrirleyerek, genel kontrolünü yapınız.

- Bir üstte bulunan birimin tahririne başlarız.
- Desen özelliğine uygun olarak tahrirlemeye devam ediniz.

- Başladığımız birim üzerinde yer alan desenin tüm kısımlarını tahrirleyerek genel kontrolünü yapınız

- Formun şekline ve kullandığınız desenin özelliğine bağlı olarak bir üstte bulunan birimin tahririne başlayınız.
- Desenin özelliğine uygun olarak (desenin merkezinden veya motiflerin çıkış noktasından) tahrir çizimine devam ediniz.

- Fırçayı tekniğine uygun kullanarak inceli, kalınlı çizgiler çekiniz.

- Çizimlerinize kontrollü bir şekilde devam ediniz. Hatalı çizimlerinizi kazıyarak, yeniden çiziniz.

- Aynı birim üzerinde yer alan, desenin diğer kısımlarını tahrirlemeye devam ediniz.

- Desen özelliğine uygun olarak tahrirlemeye devam ediniz.

- Birbirlerine ulanarak bütünleşen yarım motiflerin tahririnde daha fazla titiz davranarak desendeki bütünlüğü koruyunuz.
- Başladığımız birim üzerinde yer alan desenin tüm kısımlarını tahrirleyerek genel kontrolünü yapınız.

- Tahrir çalışması tamamlanan dik formun (karpuz vazonun) genel kontrolünü yaparak, varsa hatalarınızı düzeltiniz.
- Boya aşamasına kadar formu zarar görmeyecek, uygun bir yere kaldırınız.

- Fileleri çekilmiş ve desen basılmış farklı ölçü ve biçimlerdeki dik form desenlerini tahrirleyiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

UYGULAMALI TEST

Öğrenme faaliyetinde kazandığınız beceriler doğrultusunda; farklı bir ölçü ve biçimdeki dik forma basılmış deseni tekniğine uygun olarak tahrirleyiniz. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz (Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.)

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Çalışma ortamını hazırladınız mı?		
Tahrir boyasının kıvamını ayarladınız mı?		
Fırçaya boya aldınız mı?		
Fırça tutan elinizin serçe parmağını tabağa dayayarak destek aldınız mı?		
Tahrir çalışmalarına formun dip kısmında bulunan biriminden başladınız mı?		
Birim üzerindeki desenin özelliğine uygun olarak (desenin merkezinden veya motiflerin çıkış noktasından) tahrir çizimine devam ettiniz mi?		
Formun dip kısmındaki birimde bulunan desenlerin tahririni tamamladınız mı?		
Formun diğer birimlerinde bulunan desenleri sırasıyla tahrirlemeye devam ettiniz mi?		
Fırçayı tekniğine uygun kullanarak inceli, kalınlı çizgiler çektiniz mi?		
Basılan desenin silinmemesine özen gösterdiniz mi?		
Formun tüm birimlerinde tahrirleme işlemini tamamladınız mı?		
Formun genel kontrolünü yaparak hatalarınızı düzelttiniz mi?		
Tahriri tamamlanmış dik formunuzu uygun bir yere kaldırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda hayır şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı evet ise modül değerlendirmeye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

ÖLÇME SORULARI

Bu modül sonunda kazandığınız bilgileri aşağıdaki soruları cevaplandırarak ölçünüz. (Aşağıdaki cümlelerin boş bırakılan yerlerini uygun şekilde doldurunuz.)

1. Dik formlar tornada el ile şekillendirildikleri için, bütün formlarvebir yapıya sahiptir.
2. İki file arasındaki ölçü, file çekilen formun büyüklüğü ve kullanılacak desenin özelliklerine uygun olarak ile mm arasında olmalıdır.
3. Dik formlara file çekme işlemiüzerinde yapılır.
4. Dik formlarda, forma uygun özel çıkarılmışdesenleri kullanılmalıdır.
5. Şablonlar üzerine çıkarılmış desenler, dik mamul üzerindeki, sırasıyla kaydırılarak basılmalıdır.
6. Özellikledesenlerin basımına çok dikkat edilmelidir
7. Klasik desenler dışında, serbest desenlerin kullanıldığı bezemelerde, yapılan tahrir çalışmaları da bulunmaktadır.
8. Tahrir çalışmalarında ucu bozulmamışkullanılmalıdır.
9. Dik formaların tahririne, tercihen formun bulunan birimden başlanmalıdır.
10. Tahrir çizimlerinde fırça,kullanılmalı ve inceli kalınlı çizgiler çekilmelidir.

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı (değerlendirme ölçütleri) karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise performans testine geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz modülün ilgili faaliyetine dönerek konuyu tekrar ediniz

PERFORMANS TESTİ (YETERLİK ÖLÇME)

Kazandığınız beceriler doğrultusunda; farklı bir ölçü ve biçime uygun hazırlanmış dik forma ait desenlerin filelerini çekiniz, desen aktarma ve tahrir işlemlerini tekniğine uygun yapınız. Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlerine göre değerlendiriniz.

(Bu uygulama kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız becerileri evet ve hayır kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.)

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Gerekli ortamı hazırladınız mı?		
Dik formu alarak gerekli kontrolleri yaptınız mı?		
Dik formun zımparalama işlemini tekniğine uygun olarak yaptınız mı?		
Dik formun ince tozlarını süngerle sildiniz mi?		
Forma uygun hazırlanmış şablon desenlerini aldınız mı?		
Desenin özelliklerine ve ölçülerine bağlı olarak file yerleri ile sayılarını tespit ettiniz mi?		
Dik formu tunete yerleştirerek merkeze getirdiniz mi?		
Turnet üzerinde tespit ettiğiniz yerlerden kurşun kalem ile fileleri çektiniz mi?		
File çekecek elinizi sabitleyerek, diğer elinizle turneti yavaşça döndürdünüz mü?		
Boya kıvamını ayarladınız mı?		
Turnet üzerinde tahrir boyası ile fileleri çektiniz mi?		
File çekme kurallarına uydunuz mu?		
Gerekli kontrol ve düzeltmeleri yaptınız mı?		
Kömür tozunu tekniğine uygun olarak hazırladınız mı?		
Birimler üzerinde, desen basılacak kısımları kurşun kalemle belirlediniz mi?		
Desen şablonlarını birimler üzerine yerleştirerek genel kontrollerini yaptınız mı?		
Şablonlar üzerine çıkarılmış desenleri, dik mamul üzerindeki birimlere, sırasıyla kaydırarak bastınız mı?		
Şablon deseni kaydırarak yaptığınız her baskı sonrasında kontrol ettiniz mi?		
Dik formun tüm birimlerinde desen basma işlemini tamamlayarak genel kontrolünü yaptınız mı?		
Form üzerindeki fazla kömür tozunu üfleyerek uzaklaştırdınız mı?		
Son kontrolleri yaptınız mı?		

Tahrir çalışmalarına formun dip kısmında bulunan biriminden başladınız mı?		
Birim üzerindeki desenin özelliğine uygun olarak (desenin merkezinden veya motiflerin çıkış noktasından) tahrir çizimine devam ettiniz mi?		
Formun dip kısmındaki birimde bulunan desenlerin tahririni tamamladınız mı?		
Formun diğer birimlerinde bulunan desenleri sırasıyla tahrirlemeye devam ettiniz mi?		
Çalışmalarınız sırasında fırça tutan elinizin serçe parmağını tabağa dayayarak destek aldınız mı?		
Fırçayı tekniğine uygun kullanarak inceli, kalınlı çizgiler çektiniz mi?		
Basılan desenin silinmemesine özen gösterdiniz mi?		
Formun tüm birimlerinde tahrirleme işlemini tamamladınız mı?		
Formun genel kontrolünü yaparak hatalarınızı düzelttiniz mi?		
Tahriri tamamlanmış dik formunuzu uygun bir yere kaldırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda hayır cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız modülü tekrar ediniz. Cevaplarınız doğru ise bir sonraki modüle geçmek için ilgili kişiler ile iletişim kurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARLARI

1	Yuvarlak, simetrik
2	3, 5
3	Turnet
4	Şablon
5	Birimlere
6	Ulama
7	Desen basmadan
8	Samur fırça
9	Dip kısmında
10	Tekniğine uygun

KAYNAKÇA

- KÜTAHYA Özçağlar Çini, El Sanatları San ve Tic. Ltd. Şti.
- KÜTAHYA Saray Çini, Tic. Ltd. Şti.